

N:o 41.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, i fråga om öfverlåtande å Carlskrona stad af kronans vattenledning derstädes jemte dertill hörande vattenfall, fastigheter och byggnader m. m.; gifven Stockholms slott den 19 februari 1897.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

att kronans vattenledning från Lyckeby till Carlskrona jemte dertill hörande vattenfall, fastigheter och byggnader m. m. må uppå de i statsrådsprotokollet omförmälda, af marinförvaltningen i underdånig skrifvelse den 1 september 1896 föreslagna vilkor och förbehåll öfverlätas å Carlskrona stad mot förbindelse för staden att företaga och bekosta de för vattenledningens ombyggnad och utvidgning erforderliga arbeten enligt en i nyssnämnda skrifvelse angifven plan.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

J. Christerson.

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott
den 19 februari 1897.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
              WIKBLAD,
              friherre RAPPE,
              CHRISTERSON,
              WERSÅLL,
              ANNERSTEDT och
              VON KRUSENSTJERNA.

Departementschefen anmälde en af stadsfullmäktige i Carlskrona, med anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för beredande af bättre vattentillgång åt staden Carlskrona, den 24 april 1896 i underdånighet gjord och af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län öfverlemnad framställning om öfverlåtande till staden af kronans vattenledning från Lyckeby till Carlskrona m. m.

Härvid yttrade departementschefen:

För anläggande af en vattenledning från Lyckeby till Carlskrona begärde Kongl. Maj:t af Rikets Ständer vid 1859 och 1860 årens riksmöte, att ett extra anslag af 354,000 riksdaler riksmünt måtte anvisas att

utgå under åren 1861—1863 med en tredjedel årligen. I denna fråga innehåller protokollet öfver sjöförsvarsärenden för den 6 september 1859, hvilket finnes bilagdt Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Rikets Ständer den 27 oktober 1859 angående statsverkets tillstånd och behof, ett utförligt yttrande af dåvarande departementschefen, deruti, bland annat, meddelas en framställning af de åtgärder i ändamål att förse Carlskrona med drickbart vatten, som allt från stadens grundläggning intill nästföregående riksmöte dels varit föreslagna och äfven vid flera tillfällen utgjort föremål för öfverläggning hos Rikets Ständer, dels ock blifvit beslutade och till någon del satta i verkställighet, men sedermera, i följd af inträffade hinder och svårigheter, måst öfvergifvas. Vidare framhöll departementschefen, att Carlskrona stads förseende med drickbart och till matlagning tjenligt vatten genom andra anstalter än de, som dittills nödfallsvis måst för ändamålet begagnas, utgjorde en verklig lifsfråga ej mindre för den i Carlskrona förlagda personal vid flottan, än äfven för stadens öfriga innevånare; att de dåvarande kostnaderna för vattenanskaffningen tyngde på flottans utgiftsstat med ett årligt belopp, som, kapitaliseradt efter 4½ procent, öfverstege 250,000 riksdaler riksmünt och ändock lemnade ett föga tillfredsställande resultat, men att det afsedda ändamålet säkert och fullständigt kunde vinnas genom anläggning af en vattenledning till staden från Lyckeby å, der både godt och för behofvet tillräckligt vatten kunde påräknas; att kronan genom den härför erforderliga kostnaden för en gång skulle inbespara en betydlig utgift årligen; samt att Carlskrona stads innevånare icke syntes kunna vidkännas större uppoffringar för företagets befrämjande än de sig åtagit eller att till vattenledningens underhållande årligen bidraga med 2,250 riksdaler riksmünt, förutom kostnadsfri upplåtelse för vattenledningens byggande af erforderlig mark utaf stadens område.

Uti underdånig skrifvelse den 5 oktober 1860, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, anmälde Rikets Ständer, i afseende å denna fråga, att, i betraktande af hvad uti berörda nådiga framställning meddelats rörande den ifrågasatta vattenledningens behöflighet för Carlskrona stads innevånare och der förlagda talrika personal af Kongl. Maj:ts flotta, Rikets Ständer, som vid flera föregående tillfällen uttalat sin åsigt om angelägenheten af detta behofs afhjelpande, anvisat det för omförmälda anläggning begärda anslag, 354,000 riksdaler riksmünt, att på föreslaget sätt utgå.

I följd af Rikets Ständers beslut om anvisande för ändamålet af erforderliga medel förordnade Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 23 oktober 1860 att med användande af redan inköpta ledningsrör af jern,

hvertill Rikets år 1823 församlade Ständer beviljat 83,333 riksdaler 16 skilling banko, berörda vattenledning skulle genom befälhafvande amiralens i Carlskrona försorg med all skyndsamhet utföras i enlighet med ett öfver företaget uppgjort och af Kongl. Maj:t gilladt förslag med en beräknad kostnad af 354,000 riksdaler riksmünt. Denna vattenledning blef under år 1863 fullbordad och genom nådigt bref den 28 juli samma år fastställdes stat för den till vattenledningens betjenande erforderliga personal, hvilken skulle antagas för att den 1 derpå följande oktober vara att tillgå.

Då emellertid vattenledningen, som var afsedd för beredande af vattentillgång för flottans behof och för 12,000 personers hushållsbehof, sedermera i den mån, staden tillväxte och innevånareantalet ökades, blef alltmera otillräcklig för tillhandahållande af vatten för såväl hushållsbehof som industriella anläggningar och till sundhetens befrämjande, framkommo tid efter annan olika förslag om vidtagande af åtgärder för förbättring af den befintliga vattenledningen eller anläggande af ny sådan. Sålunda framlade varfschefen vid flottans station i Carlskrona uti skrifvelse till marinförvaltningen den 10 maj 1883 förslag om vidtagande af åtgärder i förstnämnda hänseende jemte beräkning af derför erforderliga kostnader, utgörande för »snarligen nödvändiga» samt »i en icke aflägsen framtid erforderliga» förbättringar 244,000 kronor. Med anledning af detta varfschefens förslag beslöto stadsfullmäktige i Carlskrona den 18 augusti 1887, bland annat, att, om och när statsverket verkställt de förbättringar, som i förslaget upptagits under nämnda rubriker, Carlskrona stad skulle i stället för då utgående beloppet till vattenledningens underhåll, hvilket belopp, ursprungligen utgörande 2,250 kronor, blifvit ökad med 14 kronor för erhållande af vatten till en för stadens räkning under år 1863 anlagd springbrunn och således uppgick till 2,264 kronor, betala en årlig afgift af 7,000 kronor, under vilkor hufvudsakligen att staden tillförsäkrades uteslutande rätt att för sin räkning, på sätt den funne för godt, upptaga vattenavgift af enskilda anläggningar.

Sedan berörda förslag ej föranledt till någon åtgärd i det angifna syftet, gjorde stadsfullmäktige i Carlskrona den 28 maj 1889 underdånig framställning hos Eders Kongl. Maj:t om vidtagande, så snart ske kunde, af vissa uppgifna förbättrings- och utvidgningsarbeten å kronans vattenledning till staden, emot det att Carlskrona stad stälde till Eders Kongl. Maj:ts förfogande det härtill erforderliga belopp, 282,000 kronor, att för ändamålet användas under vissa angifna vilkor och förbehåll. Häröfver afgaf marinförvaltningen den 24 april 1890 inforbradt

utlåtande, deri förvaltningen, med förklarande att hvarje i fråga om vattenledningens utvidgning och förbättring väckt förslag, som skulle medföra ökning af kronans andel i kostnaderna för vattenledningens underhåll och drift, måste från kronans sida betecknas såsom oantagligt, hemställde att det då föreliggande förslaget, hvilket ur ekonomisk synpunkt icke kunde af kronan antagas samt i öfrigt vore otillfredsställande, icke måtte vinna nådigt bifall, men att, då den hufvudsakligen i stadens intresse ifrågasatta utvidgningen och förbättringen af vattenledningen vore behöflig och borde bringas till stånd, såvidt sådant utan uppoffringar från kronans sida läte sig göra, vissa arbeten måtte i detta syfte vardas genom kronans försorg vidtagna; och borde dessa arbeten påbörjas så snart Carlskrona stad åtagit sig, bland annat, att därför tillhandahålla Kongl. Maj:t på en gång eller i mån af requisition ett belopp af 384,000 kronor samt derjemte iklädt sig alla lagligen ifrågakommande ersättningar för den mark, som kunde behöfva tagas i anspråk för vattenledningens utvidgning och förbättring m. m.

Stadsfullmäktige i Carlskrona, hvilka fingo tillfälle att yttra sig öfver marinförvaltningens nyss berörda förslag, förklarade i underdånig skrifvelse den 7 december 1891, att detsamma icke kunde å stadens sida antagas; och framlade stadsfullmäktige i stället jemte en ny plan, hvarefter de för den ifrågasatta utvidgningen och förbättringen erforderliga arbeten skulle utföras, fyra alternativa med litt. A, litt. B, litt. C och litt. D betecknade förslag, enligt hvilka uppgörelse mellan kronan och staden om vattenledningens utvidgning och förbättring efter berörda plan syntes stadsfullmäktige kunna komma till stånd.

Enligt de med litt. A och litt. B betecknade förslagen skulle vattenledningen utvidgas och förbättras genom kronans försorg och kronan fortfarande besörja vattenledningens vård och drift.

De två andra förslagen afsågo, att kronan skulle å staden öfverlåta — vare sig med full eganderätt, enligt det med litt. C betecknade förslaget, eller med endast nyttjanderätt emot arrende eller hyra, enligt det med litt. D betecknade — *dels* kronans qvarnfall i Lyckeby med dertill hörande landfasten, jordområden, qvarn och byggnader på begge sidor om strömmen, *dels* kronans rätt till land med rörledningar vid Stora Hafsjön och *dels* dåvarande vattenledningen med allt dess tillbehör och bassiner, maskiner och inventarier m. m., deri inbegripna då befintliga rörledningar i staden intill gränsen af flottans varf, emot det att staden förbunde sig ej mindre att inom två år från det aftal träffats hafva verkställt och bekostat vissa i stadsfullmäktiges plan angifna anläggningar, som snarligen borde utföras, än äfven att i den

mån, stadsfullmäktige funne sådant erforderligt, utföra andra i planen upptagna anläggningar och anskaffningar, hvarmed ansågs kunna någon tid anstå, samt under vissa angifna vilkor och förbehåll såsom, bland annat, att staden skulle betala de afgifter, som kronan vidkändes för uppdamning af ån emellan Lyckeby och Augerum samt vid Hafsjön och vidare, enligt det med litt. C betecknade förslaget, såsom köpeskilling för kvarnfallet m. m. betala 60,000 kronor, eller, enligt förslaget litt. D, i stället erlægga en årlig afgift af 2,400 kronor, men att kronan qvartalsvis skulle till staden erlægga dels 16 öre för hvarje kubikmeter vatten, som för kronans behof förbrukats under sista kvartalet, dels 12 kronor, efter år räknadt, för hvarje vattenmätare, som vid kontrollen af kronans vattenförbrukning användes, och dels såsom vederlag för anläggning af vattenbehållare 2,550 kronor, efter år räknadt, under 40 år från öfverenskommelsens afslutande.

I anledning häraf hördes marinförvaltningen, som uti ett den 23 december 1892 afgifvet utlåtande anförde *dels*, beträffande de med litt. A och litt. B betecknade förslagen, att desamma icke kunde å kronans sida antagas, då de för kronan skulle medföra ökade uppoffringar, och *dels*, i anledning af förslagen litt. C och D, att, då det af stadsfullmäktige för vattenledningens öfvertagande på den ena eller andra grunden erbjudna vederlag icke stode i skäligt förhållande till kronans dryga penningeuppoffringar för vattenledningens anläggning jemte derå dittills verkställda förbättringar, berörda båda förslag ej heller kunde anses såsom antagliga för kronan. Ärendet föredrogs den 8 december 1893 inför Eders Kongl. Maj:t och fann Eders Kongl. Maj:t, med anledning af hvad marinförvaltningen anförde, stadsfullmäktiges ifrågavarande förslag icke böra till någon Eders Kongl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

I sammanhang härmed torde jag få erinra att, sedan marinförvaltningen i skrifvelse den 24 april 1890 afgifvit förslag till taxa å afgifter för förbrukning af vatten från kronans vattenledning i Carlskrona samt stadsfullmäktige derstädes uti häröfver infordradt yttrande förklarar sig ej hafva något att erinra mot upptagande af afgifter för den vattenförbrukning, hvilken egde rum för annat ändamål än hushållsbehof, men, beträffande de föreslagna afgifterna för vattenförbrukning till hushållsbehof, ansett att dylika afgifter icke rättvisligen kunde utan stadens medgifvande dess innevånare affordras, har Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 20 april 1892 förordnat, bland annat, att för det vatten från kronans vattenledning i Carlskrona, som förbrukades inom flottans stations fastigheter och inrättningar eller utlemnades till flottans

fartyg eller användes uti sjukhus, fattigvårdsanstalter, fängelser, hoteller eller industriella anläggningar eller till vattning af allmänna platser eller för annat till hushållsbehof icke hänförligt ändamål, skulle från och med den 1 juli 1892 betalning utgå för den genom mätning utrönta myckenheten af det förbrukade vattnet efter angifna grunder.

I sin nu förevarande framställning hafva stadsfullmäktige anfört, hurusom kronans vattenledning till Carlskrona vore anlagd för nära 40 år sedan i ändamål att bereda vattentillgång för 12,000 personers hushållsbehof, hvartill ansågs åtgå 10 kannor eller omkring 26 liter dagligen för hvarje person, och att sedan nämnda tid innevånareantalet i Carlskrona ökats till mera än 22,000 personer; att på grund af derigenom stegrad vattenförbrukning en utvidgning af vattenledningen syntes obestriddligen erforderlig, men att dessutom för industriella inrättningar af flere slag kräfdes betydliga kvantiteter vatten; att, då den nuvarande vattenledningen icke kunde anses tillräcklig för ofvannämnda behof, utan farhågan för bristande vattentillgång syntes öfverhängande, stadsfullmäktige velat på det kraftigaste biträda den i ämnet väckta motionen och tillse hvad som kunde göras för befordrande af ifrågasvarande intresse, som med skäl kunde betecknas såsom en verklig lifsfråga för Carlskrona samhälle; att tid efter annan röster höjt sig för att något borde göras till frågans lösning; att vederbörande myndigheters framställningar i sådant syfte utvisade, att vattenledningens förbättring och utvidgning äfven af dem ansetts nödvändig; att vid utfinnande af lämpligaste sättet för frågans lösning framstått såsom önskningsmål för stadsfullmäktige, att lösningen blefve så mycket som möjligt definitiv eller för längre tid gällande utan att kunna genom uppsägning eller på annat sätt rubbas, äfvensom att den samtidigt dermed i möjligaste mån tillgodosåge såväl kronans som stadens verkliga fördelar; att, oberäknadt 815 kronor 68 öre för rättighet till uppdämning af Lyckeby å, kronan årligen erlade för sin nuvarande vattenförbrukning i Carlskrona af cirka 44,000 kubikmeter omkring 3,700 kronor eller 8,41 öre för kubikmetern, men att, sedan Carlskrona artillerikår blifvit förlagd till Carlskrona, denna vattenförbrukning otvifvelaktigt komme att ej obetydligt ökas; att om ökningen derigenom beräknades till 6,000 kubikmeter årligen, flottans årliga vattenförbrukning belöpte sig till 50,000 kubikmeter och årliga utgiften därför uppginge till omkring 4,000 kronor; att af vattenfallen vid Lyckeby kronan årligen hade en inkomst af omkring ..... kronor 3,815: 68

och att, om denna summa frånräknades beloppet af kronans här ofvan angifna vattenafgifter, 4,000 kronor, med tillägg af förenämnda uppdämnings afgift, 815 kronor 68 öre, eller ..... kronor 4,815: 68
 återstoden ..... » 1,000: —

motsvarade kronans årliga utgift för erhållande af nödigt vatten för flottans behof; att stadsfullmäktige förestält sig, att från kronans sida kunde förväntas godkännande å ett anbud af staden Carlskrona, enligt hvilket kronans framtida utgifter för erforderligt vattens införande till Carlskrona icke komme att väsentligen öfverstiga ett årligt belopp af 1,000 kronor; att, då de för vattenfrågans lösning från stadens sida erforderliga åtgärder kräfdes en ej ringa uppoffring af Carlskrona stad, i det att för utvidgning och förbättring af vattenledningen enligt uppgjord plan förslagsvis beräknats en kostnad af 384,000 kronor, för bestridande af hvilken kostnad staden skulle upptaga ett lån å 400,000 kronor, att amorteras under 40 år, stadsfullmäktige vågade ifrågasätta att staden, såsom det med Litt. C i stadsfullmäktiges underdåniga framställning den 7 december 1891 betecknade förslag innehölle, skulle genom öfverlåtelse från kronan få blifva egare till vattenledningen med dertill hörande inrättningar; att, derest en öfverenskommelse af sådan beskaffenhet som den nu ifrågasatta kunde träffas och vattenledningsverket derigenom öfverginge till stadens egendom, årliga inkomst- och utgiftsstaten för vattenledningen under de första 40 åren beräknats komma att ställa sig ungefär på följande sätt:

Utgifter:

för vattenledningens drift och underhåll ..... kronor 13,000: —
 för ränta och amortering af ett erforderligt lån för
 Carlskrona stads räkning å 400,000 kronor till
 utvidgning och förbättring af vattenledningen ... » 20,000: —
 Summa kronor 33,000: —

Inkomster:

afgifter af industriidkare med flere ..... kronor 15,000: —
 stadens till kronan nu utgående, men, sedan eganderätten till vattenledningen öfvergått till staden,
 Transport kronor 15,000: —

	Transport kronor	15,000: —
icke vidare behöfliga bidrag	»	2,264: —
inkomst af vattenverket i Lyckeby	»	4,000: —
vattenafgift af kronan	»	1,000: —
brist att fyllas genom uttaxering	»	10,736: —
	<hr/>	<hr/>
	Summa kronor	33,000: —

att, sedan det för vattenledningens utvidgning och förbättring upptagna lån blifvit till fullo återbetalt, industriidkarnes med fleres vattenafgifter, äfven om de icke obetydligt sänktes, jemte inkomster från vattenverken vid Lyckeby skulle vara tillfyllest för vattenledningens drift och underhåll samt för bildande af en reservfond till framtida reparationer och förbättringar af densamma, hvarför vid nämnda tidpunkt all uttaxering för vattenledningens behof såväl som skyldigheten för kronan att årligen erlägga vattenafgift för 50,000 kubikmeter vatten med 1,000 kronor skulle upphöra; att vattenledningens utvidgning enligt den uppgjorda planen skulle bland annat bereda kronan en väsentlig fördel medelst anläggande af en vattenbassin, hvarigenom kronan för krigstider erhöle en inom fästningsområdet 37,8 meter öfver hafvets medelvattenyta belägen reservoar, rymmande 3,500 kubikmeter vatten eller hvad som med iakttagande af sträng sparsamhet kunde under ett par månader motsvara 25,000 människors behof af dricksvatten; att vattenledningens iståndsättande skulle ytterligare bereda fördelar åt kronan genom minskad brandfara, genom obehöfligheten att höja kronans likasom öfrigas vattenafgifter, om genom desamma skulle kunna bildas en måhända eljest erforderlig fond, tillräcklig för vattenledningens blifvande förbättring och utvidgning, samt genom utsigten för kronan att efter ofvanberörda 40 års förlopp få sitt vattenbehof intill en myckenhet af 50,000 kubikmeter årligen tillgodosedt utan någon som helst kostnad eller utgift; att en från kronans sida möjligen uppkommande betänklighet mot afhändandet af eganderätten till vattenledningen fullständigt torde häfvas genom medgifvande från stadens sida, vid öfvertagandet af eganderätten till vattenverket, af bestämmelser *dels* om kronan tillkommande tillsyn och kontroll å vattenledningens skötsel och *dels* rörande begagnandet under krigstid af vattenledningen, såsom nedan angåfves.

Den i stadsfullmäktiges nu föreliggande framställning ifrågasatta utvidgning och förbättring af vattenledningen skulle omfatta följande arbeten:

a) anläggning af ny rörledning med minst 444 mm. invändig diameter från Lyckeby å till filterbassinerna i Lyckeby med tillhörande sil, ventiler m. m.;

b) anläggning af ytterligare en filterbassin i Lyckeby med 356 mm. rörledning från samlingsbrunnen till pumparne jemte tillhörande ventiler;

c) anläggning af ny rörledning med tillbehör och med minst 300 mm. invändig diameter från pumpverken i Lyckeby till vattenbehållaren å berget norr om Tyska bryggaregården samt anbringande af elektrisk vattenståndsmätare;

d) anläggning af ny rörledning med 356 mm. invändig diameter och tillhörande ventiler m. m. från vattenbehållaren å berget norr om Tyska bryggaregården till nya lasarettet samt derifrån ny rörledning med minst 300 mm. invändig diameter och tillhörande ventiler m. m. till erforderlig plats å Stortorget i Carlskrona;

e) insättning i Lyckeby af ytterligare ett pumpverk för uppföring af vatten till vattenbehållaren å berget norr om Tyska bryggaregården, afsedt att drivas medelst vattenkraft, försedt med turbin, axlar, hjul och allt öfrigt, som funnes behöfligt för att det skulle vara fullständigt samt af lika stor effekt, som det i Lyckeby nu befintliga medelst vattenkraft drifna vattenuppfodringsverket, hvarjemte vid båda nu nämnda vattenuppfodringsverk sådana anordningar anbringades att båda verkens pumpar kunde drivas, när sådant funnes lämpligt, såväl af en turbin som af två turbiner samt nödig förändring af nu befintliga medelst vattenkraft drifna pumpverk;

f) uppförande af nytt ångmaskinhus i Lyckeby samt insättning af två nya ångmaskiner för att drifva förutnämnda båda uppfodringsverks-pumpar under de tider, då lågt vattenstånd i Lyckeby å hindrade användande af vatten såsom drifkraft;

g) anläggning å berget norr om Tyska bryggaregården vid Carlskrona af en frostfri vattenbehållare, rymmande minst 3,500 kubikmeter vatten och hvars vattenyta låge 37,8 meter öfver hafvets medelvattenyta, jemte murad brunn för ventilernas anbringande;

h) anläggning af afloppsledning med tillbehör från ofvannämnda vattenbehållare till sjön;

i) anläggning af ny rörledning med tillbehör och med minst 203 mm. invändig diameter från 300 mm. rörledningen i stadens stortorg genom Kyrko- och Drottninggatorna till korsningen af Ronneby- och Drottninggatorna;

k) anläggning af ny rörledning med tillbehör och med minst 203 mm. invändig diameter från 300 mm. rörledningen i stadens stortorg till korsningen af Borgmästare- och Handtverkaregatorna; och

l) anläggning af ny rörledning med tillbehör och minst 203 mm. invändig diameter från 300 mm. rörledningen i stadens stortorg till tunnelöppningen i Södra Kungsgatan.

På grund af det anförda hafva stadsfullmäktige i underdånighet hemställt, att Eders Kongl. Maj:t täcktes för beredande af ökad vattentillgång till staden Carlskrona i öfverensställelse med nyss angifna plan vid nådig pröfning af ärendet grunda sitt beslut å det i stadsfullmäktiges underdåniga yttrande den 7 december 1891 med Litt. C. be-tecknade förslag, modifieradt sålunda:

1:o.

Kronan öfverlåter till Carlskrona stad med full eganderätt på här nedan angifna vilkor:

kronans vattenfall i Lyckeby med dertill hörande landfästen, vid ån belägna jordområden, qvarnen och byggnader på begge sidor om strömmen;

kronans rätt till land med inrättningar vid Hafsjön;

kronan tillkommande uppdämningsrätt i Lyckeby å eller i sjöar, som densamma genomflyter;

nuvarande vattenledningen med allt dess tillbehör, bassiner och tomtområden, maskiner och inventarier m. m., deri inbegripna nu be-fintliga rörledningar i staden intill gränsen af flottans varf äfvensom vattenmätare.

2:o.

Carlskrona stad förbinder sig, om och när kronan på staden, på sätt ofvan sägs, öfverlåter derstädes omförmäld egendom, att inom två år derefter hafva verkställt och bekostat ofvan angifna anläggningar under vilkor och förbehåll i öfrigt,

a) att kronan för all framtid tillförsäkras rätt *dels* att framför alla andra få sitt behof af vattenledningsvatten fylldt, *dels* att öfver vattenledningens drift och underhåll utöfva den uppsigt och kontroll, som Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma;

b) att kronan till staden erlägger för en förbrukning intill 50,000 kubikmeter årligen ett belopp af 1,000 kronor och för förbrukning derutöfver 5 öre kubikmetern; skolande betalningen för 50,000 kubikmeter efter 40 års förlopp upphöra;

c) att Carlskrona stad betalar de afgifter, som kronan nu vidkännes för uppdämningen af ån mellan Lyckeby och Augerum 715 kronor 68 öre samt vid Hafsjön 100 kronor;

d) att, derest riket skulle komma i krig, Eders Kongl. Maj:t skall ega att för den tid, kriget varar, öfvertaga vattenledningen med dithörande personal och allt öfrigt, som till vattenledningen hör; och skall under den tid, kronan sålunda handhafver vattenledningen, med bibehållande af förestående vilkor i öfrigt, kronan uppbära alla de vattenafgifter och mätarehyror, som eljest bort enligt då gällande bestämmelser till staden inflyta, mot det att kronan bekostar drift och underhåll, samt, derest det af staden för fullgörande af denna öfverenskomelse upptagna lån icke skulle vara till fullo liquideradt, till staden erlægga en tolfteedel af den bestämda annuiteten derå för hvarje kalendermånad eller del deraf, som handhafvandet varar, och sjelf utgöra utgående uppdämningsafgifter; samt

e) att samtliga de vid vattenledningsverket anstälde skola, sedan eganderätten till detsamma öfvergått till staden, med nu gällande anställningsvilkor och aflöningsförmåner vid sina tjänstebefattningar, om de sådant önska, bibehållas.

Öfver stadsfullmäktiges ifrågavarande framställning anbefalde Eders Kongl. Maj:t genom nådig remiss den 2 maj 1896 marinförvaltningen att, efter vederbörandes hörande, afgifva underdånigt utlåtande och till åtlydnad deraf inkom förvaltningen den 1 påföljande september med sådant utlåtande, hvarmed öfverlemnades yttranden i ärendet af stationsbefälhafvaren vid flottans station i Carlskrona, varfschefen och tillförordnade chefen för ingenjördepartementet derstädes samt stationsbyggmästaren i egenskap af rörnätsföreståndare vid vattenledningen äfvensom en denne sistnämndes yttrande följaktigt, år 1887 upprättad karta öfver kronan tillhöriga tomter i Lyckeby m. m.

I anledning af stadsfullmäktiges ifrågavarande framställning har *stationsbyggmästaren* i sin nyssnämnda egenskap meddelat och anført:

att »kronans vattenfall i Lyckeby med dertill hörande landfästen, vid ån belägna jordområden, qvarnen och byggnader på begge sidor om strömmen» utgöres af

kronoqvarnen med tillhörande turbin och maskinerier samt delar i vattenränna, dambyggnad, vattenfall, boningshus, uthus och tomtområden, å förenämnda karta märkta med bokstafven *a*, allt upptaget till ett värde af 100,000 kronor;

den så kallade Smedjebacken, 4,300 kvadratmeter, med vattenränna, del i dambyggnad och strömfall samt ett jordområde, 4,200 kvadratmeter, beläget öster om landsvägen och å förberörda karta jemte beskrifning märkta med bokstafven *b*, hvilket allt den 20 november 1845 inköpts från fabrikör Gust. Håkansson för 4,733 riksdaler 16 skilling banko, med rätt för säljaren dels att under 50 år erhålla fri tillgång på vatten för drifvande af en stamp och dels att för en summa af 12 riksdaler banko jemte erläggande af tillhörande onera årligen arrendera ofvannämnda jordområde; samt

en från Köpingegården till bruksningsrätt af kronan upplåten plan om 4,400 kvadratmeter å nämnda karta jemte beskrifning märkt med bokstafven *c*;

att hvad beträffar »kronans rätt till land med inrättningar vid Hafsjön», kronan icke har någon rätt till land vid Hafsjön; att rättigheten till uppdämning af och vattentägt ur Stora Hafsjön genom öfverenskommelse den 15 oktober 1857 lemnats till Gustaf Berggren i Lyckeby, hvilken rättighet den 3 juni 1861 öfverlåtits på kronan (till pris, som icke kunnat af tillgängliga handlingar utrönas); och att inrättningarne vid Stora Hafsjön bestå af en dambyggnad dels af sten, dels af jord, med damlucka af trä; att för rättigheten till väg till dammen och för jord- och stentägt till dammens reparation kronan årligen, på grund af marinförvaltningens uppgörelse den 22 december 1887, betalar 175 kronor, nemligen till $\frac{1}{6}$ mantal n:o 28 Kettilsmåla 75 kronor, till $\frac{2}{3}$ mantal n:o 28 Kettilsmåla 50 kronor och till $\frac{2}{3}$ mantal n:o 27 Strågeryd 50 kronor;

att »kronan tillkommande uppdämningsrätt i Lyckeby å eller i sjöar, som densamma genomflyter», består endast af uppdämningsrätt af Lyckeby å mellan Lyckeby och Augerums dammar, för hvilken rätt kronan enligt nådiga brefven den 13 januari 1726, 9 november 1860 och 13 juli 1887 betalar årligen till nedan upptagna hemman:

Lyckeby	N:o 1	$\frac{1}{4}$ mantal	32,80 kronor
»	» 2	$\frac{1}{2}$ »	26,84 »
»	» 3	$\frac{1}{2}$ »	65,60 »

Transport 125,24 kronor

					Transport 125,24 kronor
Lyckeby	N:o	5	$\frac{1}{8}$	mantal	17,89 »
»	»	6 och 7	$\frac{1}{4}$	»	38,76 »
Augerum	»	1	1	»	71,57 »
»	»	2	1	»	71,57 »
»	»	3	1	»	71,57 »
»	»	4	1	»	62,62 »
Beseboda	»	1	$\frac{2}{3}$	»	125,24 »
Mölletorp	»	1	$\frac{5}{8}$	»	23,16 »
»	»	2	$\frac{2}{3}$	»	24,70 »
»	»	3	$\frac{5}{8}$	»	23,16 »
»	»	4	$\frac{3}{4}$	»	27,79 »
»	»	6	$\frac{1}{2}$	»	18,52 »
Hesslegården	»	1	$\frac{3}{8}$	»	13,89 »

eller tillsammans 715,68 kronor;

att »nuvarande vattenledning med allt dess tillbehör, bassiner och tomtområden, maskiner och inventarier m. m. deri inbegripna, nu befintliga rörledningar i staden intill gränsen af flottans varf äfvensom vattenmätare» utgöres af

i Lyckeby varande vattenuppfodringsverk för vattenkraft med turbin, pump jemte tillbehör, del i vattenränna och vattenfall, ett rum för pumpen i qvarnhuset, ett ångmaskinhus med 2 ångpannor och 2 ångpumpar jemte tillbehör, 2 filtrerbassiner, en samlingsbrunn, ett boningshus för maskinisten och en eldare, del i boningshus för en eldare, en kolbod, ett förrådshus och del i uthus, rörledningar mellan ån, filtrerbassiner, samlingsbrunn och pumpar samt gårds- och tomtområden, å förenämnda karta jemte beskrifning märkta med bokstafven d;

rörledningen mellan pumparna och staden Carlskrona (kyrkogårdens nordvestra hörn), hvilken ledning i grafven vid Hvita Krog består af två stycken bredvid hvarandra liggande rör med 25 cm. invändig diameter;

rörnätet i staden intill gränsen af flottans stations tomtområden med 48 brandposter, 43 vattenkastare och 69 vattenmätare samt tomtorna n:is 3 och 4, innehållande 1,164,9 kvadratmeter, i 9:de kvarteret »Sjöstjerna» med derå belägna vattenbehållare vid stadens stortorg; äfvensom af diverse till vattenledningen hörande arbetsredskap och inventarier;

allt detta upptaget till ett värde af 365,000 kronor;

att krouans inkomst af kronoqvarnen under åren 1881—1890 i

medeltal varit 3,388 kronor 83 öre årligen och under de fem sist förflutna åren 1,962 kronor 76 öre årligen;

att kronans inkomst af den så kallade Smedjebacken med tillhörande jordområde är enligt kontrakt af den 29 juni 1895 640 kronor för år;

att kronans utgifter för uppdämningsrättigheten i Lyckeby å m. m. utgöra årligen 890 kronor 68 öre;

att kronans utgift för förbrukadt vattenledningsvatten vid stationen intill 50,000 kubikmeter enligt nu gällande taxa skall uppgå till 4,564 kronor 68 öre för år;

att kronoqvarnens med tillhörande inrättningsars upptagna värde bör med hänsyn, å ena sidan, till de betydliga framsteg, som qvarnindustrien under senare åren genom förbättrade och nya maskiner gjort i sättet att bereda mjöl, och, å andra sidan, till kronoqvarnens föråldrade inredning och maskinerier nedsättas till omkring 60,000 kronor;

att af nuvarande vattenledning med dess tillbehör för den föreslagna utvidgningen och förbättringen af vattenledningen endast följande delar kunna användas, *dels* i Lyckeby: delar af nuvarande vattenuppfodringsverk för vattenkraft, rummet för pumpen i qvarnhuset, del i vattenränna och vattenfall, 2 filterbassiner med samlingsbrunn, ett boningshus för maskinist och en eldare, del i boningshus för en eldare, tegel m. m. i ångmaskinhuset samt gårds- och tomtområden, hvilket allt har ett värde af omkring 65,500 kronor; *dels* af rörledningen: jernrören mellan pumparna och nordvestra hörnet af kyrkogården, hvilka rör skola upptagas, rengöras, svärtas och användas för rörnätets i staden utvidgning, och de i grafven vid Hvita Krog bredvid hvarandra liggande rören med 25 cm. invändig diameter, allt till ett värde af omkring 15,000 kronor, äfvensom hela rörnätet i staden (från kyrkogårdens nordvestra hörn) intill gränsen af flottans stations områden med 48 brandposter, 43 vattenkastare och 69 vattenmätare, allt till ett värde af omkring 70,000 kronor, och *dels* diverse vattenledningen tillhörande arbetsredskap och inventarier till ett värde af omkring 2,000 kronor;

att tomterna n:is 3 och 4, innehållande 1,164,9 kvadratmeter i 9:de kvarteret »Sjöstjerna», med derå belägna vattenbehållare vid stadens stortorg äro obehöfliga för vattenledningen, sedan de föreslagna utvidgnings- och förbättringsarbetena blifvit utförda;

att öfriga delar af nuvarande vattenlednings tillbehör icke kunna användas och att deras värde icke kan anses öfverstiga 3,000 kronor;

att den så kallade Smedjebacken, 4,300 kvadratmeter med vatten-

ränna, del i dambyggnad och strömfall samt det å kartan med *b* märkta jordområdet, 4,200 kvadratmeter, öster om landsvägen icke erfordras för vattenledningen, och att den från Köpingegården till brukningsrätt upplåtna planen om 4,400 kvadratmeter icke heller är behöflig för vattenledningen.

Härjemte har stationsbyggmästaren på grund af hvad han sålunda anført och med hänsyn till de fördelar, kronan skulle erhålla genom den utvidgade och förbättrade vattenledningen med tillhörande vattenbehållare å berget norr om Tyska bryggaregården, tillstyrkt att kronan måtte å Carlskrona stad öfverlåta med full eganderätt de af staden begärda egendomar och rättigheter uppå de af staden erbjudna vilkor men under hufvudsakligen följande förbehåll, nämligen:

att Carlskrona stad skulle betala de afgifter, 175 kronor, som kronan nu erlade för åtskilliga rättigheter vid Stora Hafsjön, i stället för erbjudna 100 kronor;

att kronan icke skulle till staden öfverlåta tomterna n:is 3 och 4 i 9:de kvarteret Sjöstjerna af Carlskrona stad med derå belägna vattenbehållare, emedan de icke vore behöfliga för vattenledningen, sedan den blifvit utvidgad och förbättrad, staden dock medgifvet att under den tid, arbetena dermed påginge, använda tomterna;

att kronan icke skulle till staden öfverlåta den så kallade Smedjebacken, 4,300 kvadratmeter, med vattenränna, del i dambyggnad och strömfall samt jordområdet, 4,200 kvadratmeter, beläget öster om landsvägen, allt å kartan märkt med bokstafven *b*, emedan samma områden icke vore behöfliga för vattenledningen eller dermed hade sammanhang, dock så att vatten från ån endast då skulle få användas till drifvande af här nu befintliga eller framdeles blifvande vattenmotorer, när vattnet runne öfver stora damplåten; och

att kronan icke skulle öfverlåta den från Köpingegården till brukningsrätt af kronan upplåtta planen, 4,400 kvadratmeter, å kartan jemte beskrifning märkt med bokstafven *c*, emedan den icke vore behöflig för vattenledningen.

Uti sitt i ärendet afgifna yttrande har *tillförordnade chefen för ingenjördepartementet*, när vattenledningen vore i högsta grad otillräcklig för det ökade behof af vatten, som under årens lopp tillkommit, samt det af Carlskrona stad nu gjorda erbjudandet innefattade beaktansvärda fördelar såväl ur rent militär som i hygieniskt hänseende, tillstyrkt antagande af anbudet ehuruval med iakttagande af de utaf stationsbyggmästaren föreslagna förbehåll, dervid bemålde tillförordnade chef. *dels* ytterligare framhållit olämpligheten af att de af sta-

tionsbyggmästaren omförmälda tomter öfverlemnades till staden, emedan de med derå befintliga vattenbehållare fortfarande borde af kronan egas och behållas, på det en ytterligare reserv af omkring 1,070 kubikmeter vatten i behöfvets stund skulle vara att tillgå, *dels ock*, i motsats till stationsbyggmästaren, ansett, att, med hänsyn till de större fördelar, som den erbjudna förändringen och utvidgningen af vattenledningen för kronan innebure, och till de verkligen stora uppoffringar, Carlskrona stad genom sitt erbjudande åtog sig, den så kallade Smedjebacken 4,300 kvadratmeter med vattenränna, del i dambyggnad och strömfall samt jordområdet, 4,200 kvadratmeter, öster om landsvägen med full eganderätt borde öfverlätas till staden.

Med förmälan att vattenledningen i sitt nuvarande skick och med de ökade fordringar, som måste ställas på densamma, ej uppfyllde ens måttliga anspråk på en dylik ledning samt att kraftiga åtgärder ovilkorligen vore erforderliga att utan tidsutdrägt vidtagas för ledningens försättande i sådant skick, att såväl flottan som staden måtte tillförsäkras att ständigt ega riklig tillgång på färskt vatten, har *varfschefen* uti sitt i ärendet afgifna yttrande vidare anført, att det visserligen måste erkännas, att de vilkor, som uppstälts för att kronan skulle till staden öfverlåta eganderätten till sin vattenledning m. m., vore fördelaktiga för kronan, isynnerhet om man toge i betraktande att kronan före år 1892 under lång tid, måhända under mera än ett sekel, bekostat hufvudsakligaste utgifterna jemväl för stadens förseende med vatten, hvarför *varfschefen*, om det gälde att endast bedöma frågan från sagda synpunkt, icke skulle tveka att yrka bifall till stadsfullmäktiges ifrågasvarande framställning; men att, då kronan, om stadsfullmäktiges framställning bifölles, för sig uteslöte hvarje möjlighet att använda vattenkraften i Lyckeby å, om densamma i en framtid skulle blifva erforderlig för något kronans ändamål, det syntes *varfschefen* att vattenledningen borde af kronan bibehållas och från kronans sida åtgärder vidtagas för vattenledningens iståndsättande i det skick, som stadsfullmäktige åsyftat; tilläggande *varfschefen* att han, endast för det fall att det icke funnes lämpligt att från kronans sida företaga några åtgärder för vattenledningens utvidgning och förbättring, hemställde att stadsfullmäktiges framställning måtte bifallas med de af stationsbyggmästaren föreslagna inskränkningar.

Vidare har *stationsbefälhafvaren* i sitt afgifna utlåtande anført:

att det torde anses vara erkänt att åtgärder snarligen måste vidtagas icke blott för ersättande af de nuvarande i följd af upprostning snart odugliga rören utan äfven för att kunna betydligt öka vattenupp-

fordringen och för anläggning af en vattenbassin, som, i händelse af stadens instängning af fiende, vore outhärlig och vid eldsvåda af den största betydelse, äfvensom att, då vattenledningen i sitt nuvarande skick, ehuru i afseende å hållbarheten otillförlitlig, likväl förmådde fylla kronans behof, den ökade vattentillförseln vore att anse uteslutande såsom en stadens angelägenhet, men anläggningen af vattenbassinen en angelägenhet minst lika vigtig för kronan som för staden; att för frågans lösning kunde tänkas tre utvägar, hvilka till sina hufvuddrag vore följande:

1:o) att kronan utvidgade och förbättrade vattenledningen på sätt som föreslagits för att kunna fylla såväl eget som stadens behof; eller

2:o) att kronan öfverläte vattenledningen till Carlskrona stad med full eganderätt och skyldighet för staden att på dess bekostnad utvidga och förbättra vattenledningen på sätt som föreslagits, men med rättighet för kronan för all framtid att framför alla andra få sitt behof af vattenledningsvatten fylldt; eller

3:o) att kronan bibehölle nu befintliga vattenledning, försedd med nya rör, för sitt behof och staden anlade egen vattenledning för fyllande af sina behof;

att hvad *den första* utvägen vidkomme det syntes vara visst, att staden under de folkmängds- och näringsförhållanden, som numera förefunnes, icke kunde antagas vara benägen att bekosta utvidgning och förbättring af vattenledningen utan att, på sätt som jemväl framhållits, stadsfullmäktige finge deltaga i bestämmandet af taxor m. m., hvarefter stadens utgifter för vattenledningsvatten skulle utgå; samt att, om detta icke kunde bifallas, det därför syntes föga sannolikt, att frågan kunde lösas på denna väg, med mindre än att kronan sjelf anvisade de härtill erforderliga medlen, hvilka så småningom finge ersättas med vattenavgifter, för så vidt dessa icke sattes högre än att staden funne det för sig fördelaktigare att betala dessa, framför att anlägga egen vattenledning, i hvilket fall kronan ensam komme att bekosta sin vattenlednings både drift och underhåll och jemväl amorteringen af förändringskostnaden;

att *den andra* utvägen, med hvilken stadsfullmäktiges nu föreliggande framställning sammanföle, hade företrädre framför den föregående så väl i det hänseendet, att förbättringen och utvidgningen med minsta tidsutdrägt kunde fullgöras utan någon som helst utgift för kronan, som derutinnan, att kronan kunde genom ändamålsenliga vilkors fästande vid öfverlåtelsen få sitt vattenbehof fylldt framför alla andra, utan att såsom nu göra sig till vattenentreprenör åt ett temligen be-

tydligt och fortfarande i stadig tillväxt varande stadssamhälle; samt att denna utväg för frågans lösning föreläge jemväl uti stadsfullmäktiges förberörda alternativa förslag, men då på för kronan vida mindre fördelaktiga vilkor, enär, enligt det nu föreliggande förslaget, kronan mot öfverlåtandet af vattenledningsverket m. m. skulle erhålla sitt vattenbehof intill 50,000 kubikmeter årligen fylldt mot erläggande af allenast 1,000 kronor årligen, under det att kronan enligt det äldre erbjudandet visserligen skulle uppbära löseskilling för vattenledningsverket m. m., men deremot betala det vatten, som förbrukades, med 16 öre kubikmetern, som för 50,000 kubikmeter belöpte till 8,000 kronor årligen och derutöfver under 40 år 2,550 kronor årligen såsom vederlag för anläggningen af den förenämnde vattenbehållaren:

att *den sista* af de tre utvägarne, eller att staden skulle anlägga egen vattenledning, till följd hvaraf den nuvarande skulle drifvas endast för kronans räkning, säkerligen blefve den mest betungande, alldenstund kronan icke skulle hafva annat att afräkna från sin drift- och underhållskostnad än dels de 2,264 kronor, som staden årligen enligt öfverenskommelse betalade för kronans åtagande att förse stadens befolkning med vatten till hushållsbehof, och dels de inkomster, som kunde inflyta för de verk, som genom öfverlåtelsen skulle öfvergå till staden, men att, om kronan deremot önskade draga fördel af den i stadens vattenledningsanläggningsförslag ingående vattenbehållaren, kronans kostnad än ytterligare ökades;

att af hvad sålunda anförts syntes stationsbefälhafvaren framgå, att den andra utvägen erbjöde väsentliga företräden framför de båda öfriga, samt att den första, som af varfchefen tillstyrkts, förutsatte, att kronan antingen sjelf anvisade de för arbetena erforderliga medlen eller medgafve staden rätt att deltaga i bestämmandet af vattenafgifterna och dessas förvaltning;

att emot det af stationsbyggmästaren ifrågasatta förbehåll att från öfverlåtelsen undantaga tomterna n:is 3 och 4 i 9:de kvarteret Sjöstjerna, emedan der befintlig vattenbehållare fortfarande borde af kronan bibehållas, stationsbefälhafvaren funne sig böra erinra, att det vore riktigare att låta vattenbehållaren åtfölja det öfriga af vattenledningen, enär densamma icke kunde vara till egentligt gagn för någon annan än den, som disponerade vattenledningen, dock med föreskrift, att vattenbehållaren skulle bibehållas för att kunna användas i händelse den stora vattenbehållaren å Tyska bryggarebergen af en eller annan anledning blefve afstängd eller måste afstängas, och att i öfrigt hvad detta förbehåll äfvensom stationsbyggmästarens öfriga föreslagna

förbehåll vidkomme, de, ehuru från kronans sida mot deras antagande icke något vore att erinra, icke kunde såsom vilkor eller undantag fastställas utan stadsfullmäktiges medgifvande, hvarför stationsbefälhafvaren, som hade anledning antaga, att sådant medgifvande icke skulle lemnas samt att stadens anbud sålunda komme att förfalla, icke kunde, i betraktande af den för kronan fördelaktiga lösning, som denna viktiga fråga skulle vinna genom bifall till stadsfullmäktiges förslag, tillstyrka deras vidhållande;

och funne sig stationsbefälhafvaren alltså böra tillstyrka, att stadsfullmäktiges framställning måtte antagas, jemväl i det fall att stadsfullmäktige icke gillade de af stationsbyggmästaren föreslagna här ofvan angifna förbehåll.

Slutligen har *marinförvaltningen* i sitt underdåniga utlåtande den 1 september 1896 funnit af hvad i ärendet förekommit framgå, att förbättring och utvidgning af vattenledningen i öfverensstämmelse med den i stadsfullmäktiges framställning angifna plan vore med det snaraste af nöden, derest vattenledningen fortfarande skulle kunna tillgodose jemte flottans äfven stadens behof af färskt vatten, samt att oberoende häraf *dels* de nuvarande till följd af upprostning snart odugliga rören måste ersättas med nya *och dels* ytterligare en vattenbehållare utöfver den nu befintliga borde anläggas för erhållande af det vattenförråd, som för flottan kunde vara behöfligt i händelse af stadens instängning af en fiende.

Emellertid syntes det marinförvaltningen vara för kronan ej mindre än för staden i alla hänseenden fördelaktigare att för anskaffande af det för flottans och stadens behof erforderliga färskvatten den nuvarande vattenledningen förbättrades och utvidgades i enlighet med nämnda plan, än att staden anlade egen vattenledning samt kronans vattenledning iståndsattes och utvidgades endast i de delar, der sådant för flottans behof oundgängligen erfordrades. Vid detta förhållande återstode att afgöra, huruvida de i berörda plan angifna anläggningar borde utföras af kronan och kronan fortfarande bibehålla vattenledningsverket eller om, på sätt stadsfullmäktige hemställt, vattenledningen m. m. borde med eganderätt till staden öfverlätas mot det att staden företoge och bekostade samma anläggningar, hvilket senare marinförvaltningen uppå de af stationsbefälhafvaren anförda skäl ansåge vara väsentligen att föredraga. Vid en eventuel öfverlåtelse borde emellertid från öfverlåtelsen undantagas alla biledningar, som funnes inom kronan tillhöriga fastigheter, hvarjemte vid öfverlåtelsen borde fästas, förutom de af stadsfullmäktige föreslagna vilkor, förbehåll dels derom att den å tom-

terna n:is 3 och 4 i 9:de kvarteret Sjöstjerna i Carlskrona stad befintliga vattenbehållaren skulle fortfarande bibehållas för att användas, i händelse den stora vattenbehållaren å Tyska bryggarebergen af en eller annan anledning blefve afstängd, dels ock — vid det förhållande att kronan erlade icke, på sätt i stadsfullmäktiges framställning angåfves, 100 kronor, utan 175 kronor årligen för uppdämning m. fl. rättigheter vid Stora Hafsjön — derom att staden från och med öfverlåtelsen iklädde sig den kronan nu åliggande skyldighet att för berörda rättigheter årligen utgifva 175 kronor.

Beträffande stationsbyggmästarens förslag att den ifrågasatta öfverlåtelsen icke måtte omfatta eganderätten till vare sig lägenheten Smedjebacken med vattenränna m. m. och ett derintill beläget jordområde om 4,200 qvadratmeters areal eller den till kronan från hemmanet Köpingsgården upplåtna bruksrätt till en plan om 4,400 qvadratmeters areal, har marinförvaltningen anført, att nämnda områden, hvilka i händelse af vattenledningens öfverlåtande till staden icke mera blefve för något kronans ändamål behöfliga, likväl kunde, ehuru icke nu för vattenledningsverket nödvändiga, i en framtid blifva för detsamma erforderliga, samt att härtill komme att de egde ett ringa värde i förhållande till å ena sidan de förbindelser, staden i och med bifall till stadsfullmäktiges framställning iklädde sig och å andra sidan de fördelar, som antagande af stadsfullmäktiges förslag med deri af förvaltningen gjorda modifikationer syntes erbjuda kronan, vid hvilket förhållande förvaltningen icke ansett sig böra biträda hvad stationsbyggmästaren i förevarande hänseende föreslagit.

På grund af hvad sålunda anförts och då den ifrågasatta öfverlåtelsen icke kunde ega rum utan riksdagens bifall, har marinförvaltningen i underdånighet hemställt, det täcktes Eders Kongl. Maj:t till innevarande års riksdag aflåta nådig proposition om medgifvande för kronan att till Carlskrona stad öfverlåta:

1:o) kronans eganderätt till

a) vattenledningen i Lyckeby, å förberörda år 1887 upprättade karta öfver kronan tillhöriga tomter i Lyckeby m. m. betecknad med n:r 1, med dertill hörande vattenbassiner, å kartan betecknade med n:r 2, om tillhopa 1,575 qvadratmeters areal;

b) kronoqvarnstomten i Lyckeby, å kartan betecknad med n:r 3, om 3,200 qvadratmeters areal;

c) lägenheten Smedjebacken med hustomter, å kartan betecknade med n:r 4, och åkerlycka, å kartan betecknad med n:r 5, om tillhopa 8,500 qvadratmeters areal;

allt med derå uppförda byggnader, områdena tillhörande vattenfall, vattenränna, dambyggnader och öfriga för vattenledningens och qvarnens drift och vård afsedda, kronan tillhöriga anläggningar jemte maskiner;

d) tomterna n:is 3 och 4 i 9:de kvarteret Sjöstjerna i Carlskrona stad med derå belägna vattenbehållare;

e) rörledningen mellan pumparna i Lyckeby och Carlskrona stad (kyrkogårdens nordvestra hörn) samt — med undantag af alla biledningar, som finnas inom kronan tillhöriga fastigheter — rörnätet i staden med dervid anbragta brandposter, vattenkastare och vattenmätare; och

f) alla — förutom redan under mom. a) — e) inbegripna — öfriga för vattenledningens och qvarnens drift och vård afsedda, kronan tillhöriga maskiner och inventarier;

2:o) den till kronan upplåtna brukningsrätt af en hemmanet Köpingsgården tillhörande, å förberörda karta med n:o 6 betecknad plan om 4,400 qvadratmeter;

3:o) de till kronan upplåtna rättigheter till *dels* uppdamning och vattentägt ur Stora Hafsjön, *dels* väg till ifrågavarande dambyggnad och *dels* jord och stentägt för dambyggnadens reparation äfvensom eganderätten till dambyggnaden; och

4:o) den till kronan upplåtta rättighet att uppdamma Lyckeby å mellan Lyckeby och Augerums dammar;

allt med följande vilkor och förbehåll:

1:o) att Carlskrona stad förbinder sig att inom två år från det öfverlåtelsen egt rum hafva verkställt och bekostat de anläggningar, som äro angifna uti den i stadsfullmäktiges förevarande framställning angifna plan;

2:o) att vattenbehållaren å tomterna n:is 3 och 4 i 9:de kvarteret Sjöstjerna i Carlskrona skall bibehållas för att användas i händelse vattenbehållaren å berget norr om Tyska bryggaregården af en eller annan anledning varder afstängd;

3:o) att kronan tillförsäkras rätt för all framtid *dels* att framför alla andra få sitt behof af vattenledningensvatten fylldt *dels* och att öfver vattenledningens drift och underhåll utöfva den uppsigt och kontroll, som Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma;

4:o) att kronan till staden erlägger för en vattenförbrukning intill 50,000 kubikmeter årligen ett tusen kronor och för förbrukning derut öfver fem öre kubikmetern; samt att betalningen för förbrukningen af 50,000 kubikmeter efter fyrtio års förlopp, från öfverlåtelsen räknadt, skall upphöra med för kronan bibehållen rätt till vattnet;

5:o) att staden betalar de afgifter, som nu åligga kronan för uppdämning af ån emellan Lyckeby och Augerum, 715 kronor 68 öre årligen, och för rättigheter till uppdämning, väg samt vatten-, sten- och jordtägt vid Stora Hafsjön 175 kronor årligen;

6:o) att staden ikläder sig jämväl alla öfriga skyldigheter, af hvad slag de vara må, som för de öfverlåtna områdena och rättigheterna till äfventyrs ännu kunna åligga kronan;

7:o) att, derest riket skulle komma i krig, kronan skall ega att, för den tid kriget varar, öfvertaga vattenledningen med dithörande personal och allt öfrigt, som till vattenledningen hörer, och att under den tid, kronan sålunda handhafver vattenledningen, med bibehållande af förestående vilkor i öfrigt, kronan skall uppbära alla de vattenafgifter och mätarehyror, som eljest bort enligt då gällande bestämmelser till staden inflyta, mot det att kronan bekostar vattenledningens drift och underhåll samt, derest det af staden för fullgörande af denna öfverenskommelse upptagna lån då icke skulle vara till fullo liquideradt, till staden erlägger den på tiden för handhafvandet belöpande annuitet å lånet och själf utgör för rättigheterna till uppdämning, väg, vatten-, sten- och jordtägt utgående afgifter;

8:o) att samtliga vid vattenledningsverket anställda personer skola, sedan öfverlåtelsen egt rum, med de vid öfverlåtelsen gällande anställningsvilkor och aflöningsförmåner bibehållas vid sina tjänstebefattningar, om de sådant önska; samt

9:o) att, derest Carlskrona stad icke inom två år efter det aftal om öfverlåtelse på staden af vattenledningen blifvit träffadt, fullbordat de anläggningar, hvartill i samma aftal staden sig utfäst, det skall bero på Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, om och på hvad vilkor aftalet må förblifva gällande.

Då, såsom Eders Kongl. Maj:t täcktes finna, marinförvaltningen yrkat vissa ändringar i den af stadsfullmäktige föreslagna öfverenskommelsen rörande öfverlåtelse till staden af kronans vattenledning derstädes m. m., hafva *stadsfullmäktige* utan afvaktan på en med anledning deraf möjligen föranledd nådig remiss och till förekommande af den tidsutdrägt, som deraf skulle blifva en följd, uti underdånig skrifvelse den 9 december 1896 anmält, att de för sin del vore villige att antaga och godkänna samtliga af marinförvaltningen föreslagna vilkor, men att stadsfullmäktige icke vidblefve sina i skrifvelse den 24 april 1896 gjorda erbjudanden, derest, såsom i ärendet jämväl föreslagits af stationsbyggmästaren m. fl., tomterna n:is 3 och 4 i 9:de kvarteret Sjöstjerna i Carlskrona

stad med derå belägna vattenbehållare, den s. k. Smedjebacken med vattenränna, del i dambyggnad och strömfall samt jordområdet öster om landsvägen äfvensom den från Köpingegården till brukningsrätt af Eders Kongl. Maj:t och kronan upplätta plan skulle från öfverlåtelsen till staden undantagas.

Slutligen har *Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län* uti infordradt och den 13 innevarande februari afgifvet underdånigt utlåtande anfört, att, med hänsyn ej mindre till de stora fördelar det i stadsfullmäktiges ifrågavarande framställning gjorda förslag komme att bereda kronan genom anläggandet af den föreslagna vattenbehållaren å berget norr om Tyska bryggargården och genom kronans befriande från nödvändigheten att annars inom den närmaste framtiden nödgas vidkännas stora kostnader för de förrostade och otillräckliga vattenledningsrörens ersättande med nya sådana, än äfven till Carlskrona stads oafvisliga behof att erhålla en jemnare och ymnigare tillförsel af färskt vatten än som nu vore förhållandet, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande funne sig ur begge dessa synpunkter och då den af stadsfullmäktige gjorda framställningen syntes hvila å billiga och rättvisa grunder böra i underdånighet tillstyrka bifall till densamma, dock med de ändringar i stadsfullmäktiges förslag till frågans lösning, som blifvit af marinförvaltningen föreslagna.

Enligt samtliga de i ärendet hörda myndigheters uttalade åsigt, är behofvet af vattenledningsverkets ombyggnad och utvidgning, derest detsamma fortfarande skall nöjaktigt uppfylla sitt ändamål, oafvisligt. Annat förhållande lärer väl icke heller kunna förväntas, då vattenledningen blifvit anlagd redan i början af 1860-talet och med uppgift att bereda vattentillgång för en befolkning i Carlskrona af allenast 12,000 personer, men under derefter följande åren ej mindre stadens folkmängd ökats till mera än 22,000 personer än ock flera industriella inrättningar tillkommit, för hvilka ej obetydliga qvantiteter vatten erfordras. Den för vattenledningens ombyggnad och utvidgning af stadsfullmäktige angifna plan har likaledes blifvit af bemälda myndigheter gillad, hvarföre och då i berörda plan äfven ingår anläggande af en frostfri vattenbehållare å berget norr om Tyska bryggaregården vid Carlskrona i ändamål att bereda den vattentillgång, som, i händelse af stadens instängning af en fiende, vore oundgängligen erforderlig, jag ej heller har något att erinra i afseende å den af marinförvaltningen i öfverens-

melse med stadsfullmäktiges förslag tillstyrkta plan för ifrågavarande ombyggnads- och utvidgningsarbetens utförande.

Beträffande frågan om dessa arbeten böra af kronan sjelf verkställas antingen i sådan omfattning, som erfordras för beredande af vattentillgång för såväl flottan som staden eller ock endast för flottan, eller huruvida samma arbeten böra på nu föreslaget sätt af staden Carlskrona vidtagas, får jag underdånigast åberopa hvad stationsbefälhafvaren vid flottans station i Carlskrona äfvensom marinförvaltningen i detta afseende anfört och hvaraf synes mig otvetydigt framgå, att det ur ekonomisk synpunkt vore för kronan fördelaktigare, i fall vattenledningens ombyggnad och utvidgning komme att verkställas genom stadens försorg enligt det föreliggande förslaget. Då härtill kommer att kronan, när annan utväg för vattenfrågans lösning erbjuder sig än statens mellankomst, icke synes mig böra taga befattning med utförandet af ifrågavarande arbeten, hvilket torde mera lämpa sig för kommunens verksamhet, ansluter jag mig till marinförvaltningens med flere i ärendet hörda myndigheters uttalade mening i afseende å fördelarne för kronan af vattenledningens ombyggnad och utvidgning genom Carlskrona stads försorg; och som jag tillika anser mig kunna tillstyrka de af marinförvaltningen i ämnet föreslagna och sedermera af stadsfullmäktige i Carlskrona godkända vilkor och förbehåll, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes äska Riksdagens medgifvande dertill att kronans vattenledning från Lyckeby till Carlskrona jemte dertill hörande vattenfall, fastigheter och byggnader m. m. må uppå de af marinförvaltningen i underdånig skrifvelse den 1 september 1896 föreslagna vilkor och förbehåll öfverlätas å Carlskrona stad mot förbindelse för staden att företaga och bekosta de för vattenledningens ombyggnad och utvidgning erforderliga arbeten enligt den i nyssnämnda skrifvelse angifna plan.

Uti hvad föredragande departementschefen i detta ärende anfört och hemställt, instämde statsrådets öfrige ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen bifalla hvad statsrådet sålunda tillstyrkt samt förordna att nådig proposition i följd häraf skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Elis Rahmn.